

Neal Stephenson

Jipi kontra paranoidní čip

(Jipi and the Paranoid Chip)

"Tohle má grafiku s nejvyšším možným rozlišením, je to lepší než ve skutečnosti," vykládá pan Cardoza. Na tmavé stolní desce nahmátne joystick a přiblíží si obličej bělošky, jež sedí v hale, usrkává čaj a čte si v časopise. Jipi v duchu zhodnotí ženin make-up, který je ještě čerstvý (je asi devět ráno) a zřejmě nejlepší, jaký kdy viděla na skutečné osobě (na rozdíl od hereček). Takoví lidé tedy bydlí v hotelu Manila.

K důvodům, proč je tak zábavné dívat se na filmy, patří to, že můžete civět na krásné lidi, aniž byste si připadali jako úchylové. Filmoví herci ovšem vždycky vypadají dokonale. I když vedle nich něco vyletí do povětří a sesype se na ně halda hnoje, víte najisto, že všechno to svinstvo skončí v úhledných šikmých proužcích pod lícními kostmi, kde ještě lépe zdůrazní rysy obličeje. V jistém smyslu to začne být po nějaké době nuda. Na normální lidi, s jejich chybami a vadami na kráse, nemůžete nikdy koukat tak jako na filmové hvězdy. Ledaže byste měli ve vedlejší váze s květinami schované takové zařízení, jako má pan Cardoza.

S tím rozlišením má naprostou pravdu. Jipi si přiblíží ženino levé oko a shledá, že její tužka na oči, která se na vzdálenost paže zdá dokonalá, je ve skutečnosti klikatá jako čára seismografu, trvalý záznam o tom, jak se jí ruka při malování tu a tam zaklepala pod vlivem vypitého cappuccina nebo hřmotu těžké techniky Projektu sanace manilské kanalizace (Prsamak), který se blíží k hotelu stejně hlučně a neodvratně jako velké motorizované armády za oněch časů. Jipi vidí drobné proužky ženiny duhovky, jak přejíždí po stránce časopisu. Pak však dojde k menšímu zemětřesení, nebo některý z těch pásových strojů Prsamaku na druhé straně ulice narazí na geologický podklad; vzniklé vibrace rozmažou obraz do oválné skvrny, jež na Jipi působí poněkud strašidelně. Pan Cardoza se chopí joysticku a stáhne zvětšení. "Stejně to bylo moc blízko," prohlásí. Pak se zamyslí. "Aspoň pro mne. Někteří naši zprostředkovatelé spokojenosti zákazníků se soustředí jen na nosní dírky."

"To je rozumné."

"Většinou se ukazuje, že rozšíření nosních dírek je jen jedno z mnoha vodítek," upozorní pan Cardoza. "Mnohem důležitější je celkový výraz obličeje. Ve spojení s taktickou vrstvou pak můžete dosáhnout v podstatě stoprocentního myšlenkového řízení."

"Vida, na to jsem se vás chtěla zeptat," prohodí Jipi. "Kdyby se mne nějaký host ptal, mám mu říct, že jsem zprostředkovatelka spokojenosti zákazníků, že? A ne manažerka myšlenek."

Představa, že by se naposledy zmíněný termín mohl dostat k sluchu nějakého klienta, je pro pana Cardozu natolik děsivá, že se zmůže jen na nervózní zachichotání. Spěšně obrátí list. "Máme tu dynamickou situaci," poznamená. "Co se děje u

hlavního vchodu?"

"Ti Rusové nejspíš konečně nasedají do autobusu na vyhlídkovou jízdu."

"Ano, a co to znamená pro vás?"

"Vrátní musí nechat dveře delší dobu otevřené." Jipi přejede očima jednu ze součástí taktické vrstvy. "A jéje. Vítr směřuje od jednoho staveniště Prsamaku."

"Od kterého?"

"Od toho, co otevřeli včera."

"Výborně. To je důležitá informace."

Jipi stiskne pár tlačítek a zobrazí plán hotelové haly. Je posetý modrými tečkami, avšak ty poblíž hlavních dveří začínají zelenat. "Síť senzorů zjistila čerstvý průnik sirovodíku." Zelená barva se šíří od tečky k tečce jako plicní mor v přeplněné katedrále. Pak však začne pohasínat.

"Á, nejspíš se zapnuly neutralizátory."

"Nezapomínejte, že sirovodík je jenom začátek!" varuje pan Cardoza úzkostlivě a zároveň vzrušeně jako chlapec, který přihlíží, jak někdo hraje hru, v níž se on sám vyzná podstatně lépe. "Pamatujte: nový výkop. Otevřeli ho včera."

"Jistě, takže nás čeká špička aerobního tlení!" Jipi poklepe na další tlačítka a zobrazí vrstvu označenou PUTRESCIN (Hnilobný pach).

To už jí nezbyvá, než se rozpačitě zasmát, protože všechny detektory do vzdálenosti dvaceti metrů od hlavního vchodu svítí červeně a rudá záře se šíří jako litry hořícího kerosinu po nablýskané podlaze. Nápor hnilobného pachu se jí dokonale vymkl z rukou, zatímco se zabývala efektním, ale v zásadě bezvýznamným vývojem situace na pukavcové frontě. "Pardon!"

"Nic se neděje! Taktická vrstva vás jen upozorňuje, čemu se máte věnovat."

"Tak!" Jipi se znovu zadívá na detailní obraz bělošky čtoucí časopis. Pan Cardoza nastavil zvětšení tak, že ji vidí od pasu nahoru - ještě kousek blíž a přestanete pro stromy vidět les. Žena sedí s jednou nohou přehozenou přes druhou. Časopis má složený na polovinu a drží ho oběma rukama. Teď jej však spustí o kousek ke kolenům a lehce zvedne oči, přičemž grafika s vysokým rozlišením zřetelně ukazuje, jak zaostřují jinam - žena se dívá na podlahu. Hrud' se jí nadme a nosní dírky se lehce rozšíří.

Jipi nadhodí: "Chcete, abych -"

"Už na tom dělá Emily," odpoví pan Cardoza, popadne joystick a nastaví pohled z větší vzdálenosti. "Jedna z našich nejlepších." Pochopitelně, na místo už zatím dorazila mladá, elegantně oděná Filipínka a málem se zřítíla bělošce do klína. Jednou rukou si zakrývá oko. Škrobeně si přidřepne jako slušně vychovaná školačka a začne šátrat po koberci. "Dělá, že ztratila kontaktní čočku," vysvětluje pan Cardoza

"Promiňte, pane, ale není to už dost otřepaný trik?"

"To připouštím," odvětí. "Proto dbáme na to, abychom ho nepoužívali častěji než jednou za čtrnáct dní nebo za tři

neděle. V tomhle případě to ovšem zřejmě zabralo. Podíváme se." Pan Cardoza přetočí video o pár sekund zpět a spustí přehrávání. Společně sledují v detailu, jak běloška nasává do nosu první stopy hnilobného pachu. Ve tváři se jí objeví nepatrný náznak nového výrazu. Tento nový výraz nepatří k těm, jaké ředitelé hotelů rádi vidí na obličejích svých hostů. Poté však ženy oči vystřelí vzhůru, přivábeny podívanou na dramatické hledání ztracené čočky, a za okamžik už zákaznice šátrá po koberci společně s Emily. "Vidíte?" vyhrkne pan Cardoza vítězně. "Ucítila to. Ale než si její mozek dokázal uvědomit, co vlastně cítí, Emily přitáhla její pozornost k jiným věcem. Prvotřídní práce."

Jipi ví dobře, o čem je řeč. "A ta zákaznice se bude na Emily soustředit ještě nějakou dobu - dost dlouho na to, aby si ventilační systém s tím průnikem putrescinu poradil -, protože..."

Pan Cardoza pokrčí rameny. "Hlavně proto, že Emily má kouzlo osobnosti. Na to můžete vzít jed."

Pan Cardoza je generální ředitel firmy Myšlenkové řízení, a.s. Už několikrát se před Jipi zmínil, že zaměstnává 75% dívek z centra Manily, které se vyznačují kouzlem osobnosti. Zdá se, že se o tom hodlá zmínit znovu. Pan Cardoza je však odborník na myšlenkové řízení a díky své profesionalitě ví, že řekne-li to ještě jednou, začne ji nudit. Jipi by se ho nejradši zeptala, k čemu sakra jsou všechny ty citace z rádoby autoritativních statistik, ale přece jen je první den v zaměstnání a nechce si to pokazit. Nejspíš to má něco společného s pověstí v Síti.

"Copak ona podvědomě netuší, že ucítila hnilobný pach?"

"Co to povídáte?" otázka se pan Cardoza spíše pobaveně než nejistě. Je ostatně jen málo věcí, jež v něm dovedou vzbudit nejistotu. Za posledních několik let se příjmy Myšlenkového řízení, a.s. každých šest měsíců zdvojnásobovaly.

"Proč prostě neřeknete hostům, že Prsamak tady v okolí bourá nějaké stoky staré čtyři sta let, takže to tu bude nějakou dobu smrdět, ale jen dočasně?"

"Něco takového zkusili v hotelu Xanadu, když Prsamak dělal v Makati," odpoví pan Cardoza povýšeně. "Jistě, nabízeli jsme jim svoje služby, jenže oni si mysleli, že jsou chytřejší." Ušklíbne se. "Málem přišli na buben. Hosté jim povídali: Tak dobře, když už přiznáváte, že váš hotel smrdí jako bolavá noha, tak byste nám mohli dát pořádnou slevu!" Naprostá katastrofa."

"To ano, ale copak si všichni ti hosté, co dostali slevy, neodnesli také vysoké mínění o upřímnosti vedení Xanadu?"

"Jistě. Dneska v Xanadu bydlí jen kalifornští obchodníci s moderními technologiemi, kteří se považují za výjimečně racionální tvory. Zkrátka ideální hotel pro Vulkánce. Všichni ostatní se Xanadu vyhýbají jako morovému doupěti."

"Aha."

"Jinak ta vaše otázka byla rozumná," připustí pan Cardoza.

"Podvědomí je samozřejmě důležité - jak by ne! Jenomže naším

úkolem tady je udržovat pověst. Pověst hotelu se buduje na základě dojmů, které hosté pošlou do Sítě, když tu bydlí a když se odstěhují. Ze strany hosta je to vědomý volní akt."

"Aha. Takže podvědomé dojmy se na tom neprojeví?"

"Naše výzkumy ukazují, že spíše ne. Pokud host nedokáže své pocity ohledně hotelu vědomě formulovat, nic z toho se do Sítě nedostane."

"Už chápu. Takže pokud jim dokážete zabránit, aby jim vědomě došlo, že to tady smrdí jak bolavá noha, je všechno v pořádku."

"Zatím to fungovalo ve všech hotelích, co stály po větru od Prsamaku. Aspoň v těch, kde byli dost chytří na to, aby si nás najali."

"Tohle je poslední fáze, že?"

"Prsamak už v Manile kope dobře čtvrt století. Teď, až dodělají Intramuros, celý projekt skončí."

"A co potom? Počítám, že pro profesionály v oboru myšlenkového řízení se vždycky najde dost práce."

"Příležitostí je celá řada," odtuší pan Cardoza, skloní hlavu, významně se na ni zahledí a pronese: "Mladá žena s kouzlem osobnosti nemusí mít nikdy o práci nouzi."

"Nevím. Homer tvrdí, že Japončici mají plno děvčat s kouzlem osobnosti."

Pan Cardoza vydá zvláštní frkavý zvuk a zatváří se, jako by si právě dopřál pořádný doušek plynů od Prsamaku. "Sebejistoty se člověk nenají."

"Aha."

"Nevěříte? Tak proč vás pan Goto přijal? Proč vás doporučil nám?"

Jipi se domnívá, že je to částečně tím, že je do ní pan Goto blázen, ale rozhodne se o tom raději pomlčet. Jen by si tím koledovala o další otázku: proč jí dává Homer přednost před všemi těmi sebejistými Japonkami. Dospěje k závěru, že je nejvyšší čas sklapnout.

Než začala mít čtvrt Intramuros skutečnou hodnotu, většinu parcel zde skoupila Nadace pro řízení asijského hospodářského zázraku, poněkud neprůhledná celoasijská nezisková organizace s ředitelstvím v Tokiu a Hongkongu, jejímž cílem je pomáhat zemím, které stojina prahu svých vlastních hospodářských zázraků, aby to celé uřídily a vyhnuly se chybám, jež navěky poznamenaly hospodářství prvních států, kde k takovým zázrakům došlo. Čtvrt má dnes díky tomu podobu obrovského skanzenu, kde z trávy tu a tam vyčnívají věže starodávných chrámů. V současné době je tu i plno nákladáků a tahačů Stavebnictví Goto, které rozrývají trávníky vyježděnými kolejiemi, avšak za to může Prsamak. Čtvrt je obehnaná zdí, za níž se rozkládá golfové hřiště obklopené mrakodrapy, jež všechny vyrostly během posledních desetiletí po založení Manilské a kinakutské banky. V jednom z těchto mrakodrapů sídlí ředitelství Myšlenkového řízení, a.s. V padesátém patře jiného mrakodrapu si rodina Teeb pronajala obrovité apartmá, jež slouží jako neformální konzulát ostrova Yap. Jipi jako oficiální přítelkyně rodiny může v tomto bytě bydlet obklopena mohutnými kamennými mincemi, jejichž cena prý dosahuje milionů děvů. Teeb

často přilétá z Yapu a pak tráví čas společně s Jipi. Někdy si vyrazí do města - v poslední době si nikde na světě nezatacujete tak dobře jako v Manile. Jindy zůstanou doma a sledují staré filmy, nebo se jen tak dívají z okna: skoro každý den je nad Manilskou zátokou nádherný západ slunce, a sotva skončí, rozsvítí se světla na golfovém hřišti a vytvoří zářivě zelenou smyčku kolem čtvrti Intramuros, jež je osvětlená jen tam, kde si to lidé přejí. Když si v noci vyjdete do parku, vznáší se nad vámi aerostat - takový létající robot, velký asi jako fotbalový míč - a svítí vám na cestu. Můžete mu nařídít, aby zhasl, pokud se chcete dívat na hvězdy, nebo pokud jste tam s přítelem a chcete si užívat ve tmě. Postavení Jipi na milenecké frontě je však značně vratké, takže k takovým případům dochází jenom zřídka.

Práce v hotelu Manila jde Jipi docela od ruky. Jednou ráno se jí dostane naprosto nečekaného povýšení na místo, o němž pan Cardoza poněkud zlověstným tónem prohlašuje, že je podstatně náročnější.

"Takže jde o tohle. Jistá firma - Lamarckova logika - vyvinula určitý software," praví pan Cardoza.

"Nikdy jsem o nich neslyšela."

"Je to jedna z těch supermoderních firem z Kalifornie. Oni software nepíší, oni ho šlechtí."

"Aha... Homer mi o tom něco říkal," poznamená Jipi. Nepoznává to ráda, ale většinu z toho, co ví, ví jenom proto, že se Homer někdy v minulosti z nějakého neznámého důvodu rozhodl udělat jí o daném tématu rozsáhlou přednášku. "Oni prostě vezmou hromadu kousků softwaru a zkoumají, které z nich dělají nějakou práci nejlépe. Každý je trošku odlišný. Některé fungují dobře, jiné ne. Ty, co se jim nedaří, se smažou. Ostatní se reprodukují, ovšem s drobnými náhodnými odchylkami, a celé se to miliónkrát opakuje."

"Tak nějak. Ovšem úkolem tohohle softwaru bylo pomáhat policistům a jiným lidem, kteří nejsou kvalifikovanými psychiatry, zjišťovat v Síti paranoidní schizofreniky."

"Proč?"

Odpověď samozřejmě zní, že pan Cardoza (a) neví a (b) nepovažuje za vhodné v tomto směru vyzvídat. Kdyby však něco takového vyslovil nahlas, uvedl by do rozpaků jak sám sebe, tak Jipi. Pan Cardoza se nestal špičkou v oboru myšlenkového řízení tak, že by uváděl do rozpaků sebe nebo druhé. Improvizuje tedy: "Nejspíš kvůli bezpečnosti. Normální zločinci se chovají víceméně předvídatelně. Naproti tomu paranoidní schizofrenici jako by měli v těle červa."

"Myslíte čerta?"

"Aha, tak čerta. Zkrátka a dobře, oni pořád vyvádějí nějaké šílenosti. Policajti z nich mají těžkou hlavu. Takže potřebovali nějaký prostředek, co by jim přes monitorování provozu na Síti určil, kdo je a kdo není paranoidní schizofrenik."

Jipi nemá daleko k tomu, aby se zamračila. Už od lidí slyšela, že to, co jí samotné připadá jako hrozné svraštění čela,

připomíná ostatním spíše lehce udivený výraz. Trochu ji znepokojuje, že na světě existují bezpečnostní orgány schopné navlékat lidem svěrací kazajky jen kvůli tomu, co řeknou v Síti. "Chcete mi říct, že ta Lamarckova logika patří pod nějaké policejní oddělení?"

"Jistěže ne. To byli jenom dodavatelé. Pro vládní organizaci." Jipi se stále tváří způsobem, jež sama považuje za zamračení. Pan Cardoza si toho nepochybně všiml, avšak jako správný obchodník pokračuje jakoby nic: "Ta organizace -"

"Černá komora?"

Panu Cardozovi se v jediném okamžiku napnou všechny svaly k prasknutí. V jeho tváři se objeví výraz, o němž si Jipi jednou četla v encyklopedii - bylo to v Mexiku, když kluk od sousedů šlápl na rezavý hřebík. Jde o běžný příznak posledního stadia tetanu a říká se mu sardonický škleb.

"Mám na mysli Mezinárodní regulační orgán pro datové přenosy," opraví se Jipi, aby si to trochu vyžehlila.

"Já nevím, co to bylo za organizaci," prohlásí pan Cardoza poněkud roztřeseně. "Mohu pokračovat? Jde nám o čas."

"Prosím."

"Sehnali po ústavech pár skutečných paranoidních schizofreniků a dali jim terminály Síte. Mohli tak konverzovat s jedinci, kteří nebyli fyzicky přítomní. Potom si obstarali nějaké pokusné osoby, počítám, že normální lidi, a posadili je taky k terminálům. A pak vytvořili první vývojové fáze - kousky softwaru se základní schopností konverzovat - a dali jim stejné rozhraní." Pan Cardoza vstane a pokusí se na tabuli nakreslit trojúhelník. Patří však k lidem, jimž dělá potíže nakreslit i ten nejjednodušší útvar, a navíc je tak zaujatý tím, co říká, že z toho nakonec vzejde jen formální gesto - něco, o čem si nejspíš přečetl v nějaké příručce řízení. Někteří lidé přemýšlejí v obrazech! Snažte se proto klíčové body ilustrovat jednoduchými náčrtky. Na tabuli se tedy objeví mlhavý přízrak trojúhelníka, jehož geometrická podobaje však natolik nezřetelná, že páně Cardozova slova musí nakonec sloužit k vysvětlení náčrtku, místo aby tomu bylo naopak. "Takže máme tři typy účastníků - je vám to jasné?"

"Paranoidní schizofrenici v ústavech. Duševně zdravé osoby někde jinde. A ty softwarové věcičky v Síti."

"Ano," přisvědčí pan Cardoza, zřejmě celý šťastný, že se Jipi nedala jeho malůvkou zmást. Pokusí se dovnitř trojúhelníka nakreslit kruh: vznikne zploštělý ovál s vykousnutím na straně, jež připomíná Pacmana. "A pak už jenom strašně jednoduchý program, co stál někde uprostřed a zprostředkovával dvoucestné spojení mezi dvěma náhodně vybranými entitami." Kreslí čáry vedoucí od vrcholů trojúhelníka do středu kruhu a protahuje je k ostatním vrcholům. "Takže někdy normální člověk mluvil s normálním člověkem. A jindy paranoidní schizofrenik mluvil s programem."

"Jasně, už to chápu. Jenomže to nejspíš nevěděli."

"Přesně tak. Byla to taková hra. Na konci každé konverzace se

spojení přerušilo" - zamává značkovačem, jako by šlo o nůž - "a každý účastník měl stanovit, zda právě mluvil s paranoidním schizofrenikem, normálním člověkem nebo programem." Obrovský otazník přičiněný na straně vyvede celý nákres z rovnováhy a připomene panu Cardozovi, že mu zbývají ještě tři čtvereční metry prázdné plochy, jíž se dosud ani nedotkl. Přikreslí tedy další otazníky různé velikosti a v nepravidelných vzdálenostech v domnění, že tak obnoví rovnováhu, ale sotva po nakreslení každého z nich poodstoupí a pohlédne na tabuli, shledá, že se mu právě podařilo rozbít celé schéma, a tudíž se musí vrátit a přimalovat další otazník někam jinam. Tabule za chvíli vypadá jako Hádankářova kombinéza.

"Proč?"

"Nezapomínejte, že cílem toho experimentu bylo vyvinout software, který by na základě hovoru v Síti dokázal rozlišit paranoidního schizofrenika od normálního člověka," zamručí pan Cardoza roztržitě, neboť jej i nadále plně zaměstnává dokreslování otazníků. "Takže, pokud určitý program odpoví správně -"

"Což znamená, že se mu podaří rozlišit mezi normálním člověkem a paranoidním schizofrenikem -"

"Ano. V takovém případě mu bude umožněna reprodukce. Pokud odpoví špatně, bude likvidován. Průběhem doby se software vyvinul tak, že dokázal docela dobře rozlišovat paranoidní schizofreniky."

"Tomu rozumím. Jenže vy jste říkal, že na konci konverzace měl svůj názor uvést každý ze zúčastněných."

"Ano, to jsem říkal," připustí neochotně, protože už tuší, že se jej Jipi chystá odvléci do trní a hloží pojmových definic.

"To ovšem znamená, že se registrovaly i názory lidí - těch normálních i těch paranoidních schizofreniků." Jipi ukáže na několik náhodně zvolených otazníků, jako by mohly posloužit na podporu jejího tvrzení; pan Cardoza, který tím spadl do své vlastní grafické pasti, zvadne jako fialička.

"Nejspíš ano. Podívejte, Jipi, já jsem ten střelený experiment nevymyslel, já jenom -"

"Proč by se měly zaznamenávat názory těch lidí?"

Pan Cardoza sevře rty a knír se mu naježí stlačeným vzduchem, což je neklamná známka toho, že se jeho majitel ponořil do hlubokých úvah. Kdykoli jej něco vyvede z míry, nasaje vzduch do tváří a nafoukne je do podoby hladkých, dokonale oholených polokoulí. Jipi ze zkušenosti ví, že kolínskou používá tak jeden dospělý muž z deseti tisíc. Pan Cardoza je jedním z nich. Jipi se vždycky pozastavovala nad tím, proč je v obchodních domech a bezcelních prodejnách k dostání tolik druhů kolínské, když ji v průměrném velkoměstě používá slabá stovka lidí. Jenže pan Cardoza se zřejmě nikdy nenastříká stejnou kolínskou dvakrát, což možná vysvětluje onu mimořádnou šíři nabídky. Natírá se jí jen slabě a vybírá si ji tak, aby se nějakým způsobem hodila k tomu, co má toho dne na práci. Dnes tedy jeho vůně připomíná bohatého, neomylným

vkusem obdařeného pána ze Středního Východu a Jipi uvažuje, co se asi chystá.

Tentokrát však pan Cardoza nenařeká na znamení porážky. Namísto toho se mu ve tváři objeví odhodlaný a neúprosný výraz. "Vysvětlovali mi to ve dvě ráno," prohlásí. "Tak mějte strpení." Odloží zvýrazňovač. "Od výparů z téhle tužky mi měkne mozek." Napije se kávy, načechá nějakou dobu vyhlíží z okna a pozoruje nestvůrné buldozery firmy Goto, jak zápolí v Intramuros s hromadami svinstva "No dobře. Vzpomeňte si, že cílem toho experimentu bylo vytvořit software, který by dokázal odhalovat paranoidní schizofreniky na základě rozhovorů v Síti." "Ano."

"Víte, já nejsem žádný psychiatr, ale podle toho, co vím o paranoidních schizofrenicích, bych soudil, že kdyby je náhodou napadlo, že v Síti konverzují se softwarovými démony naprogramovanými tak, aby se dali vysledovat a strčit pod zámek, nejspíš by je to dost dožralo. Nemám pravdu?"

"To zní velmi logicky, pane Cardozo."

"Takže by bylo zásadně důležité vyvinout ty programy tak, aby dokázaly aspoň do jisté míry normálním způsobem konverzovat s lidmi v Síti, aniž by vzbudily podezření paranoidních schizofreniků."

"To je ono. A když při tom experimentu nějaký člověk dokázal odhalit, že mluví se softwarem a ne s lidským tvorem, ten program zlikvidovali."

"Přesně. Naproti tomu program, který se dokázal vydávat za člověka, se mohl dále reprodukovat - a tak pořád dokola."

"Dobrá, pane Cardozo, to všechno dává smysl. Takže, když ten experiment běžel nějakou dobu, získali populaci vysoce vyvinutých programů, které za prvé dovedly na základě konverzace s nimi odhalovat paranoidní schizofreniky a za druhé těm paranoidním schizofrenikům nepřipadaly jako obyčejný software."

Pan Cardoza se usměje a zvedne ukazováček. "Máte skoro pravdu."

"Skoro? Vynechala jsem něco?"

"Nejsem genetický programátor," spustí pan Cardoza, "ovšem co já vím, tenhle druh vývoje je hrozně pomalý. Než získáte něco, co doopravdy funguje, trvá to tisíce nebo miliony generací."

"To mi říkal Homer," utrousí Jipi.

"Pan Goto?"

"Jo." Už je to podruhé, co se Jipi zmínila o svém bývalém příteli jménem; nedělá to pro efekt, ale stejně tím vždycky svého šéfa dokonale uchvátí, neboť pan Cardoza nepochybně patří k těm, kdo považují celý svět obchodu, financí, politiky apod. za pouhou nepodstatnou slupku, pod níž se skrývá mnohem hlubší, složitější, zajímavější a v konečném důsledku důležitější infrastruktura osobních styků. Jistěže není nelogické, aby takto uvažoval filipínský obchodník nebo vlastně kdokoli. Jipi to ovšem šťve, protože (jak si začíná uvědomovat) v sobě chová víru - zřejmě naivní víru, či spíše více než naivní, téměř výstřední

či kultovní víru - v to, že informace, jež jí Homer poskytl během svého (tehdy) nudného a nesmyslného exkurzu do genetického programování, by se měly posuzovat podle své vlastní hodnoty jako sada čistých idejí, a nikoli jako důkaz existence nějakého vztahu mezi osobou A a osobou B. Jinými slovy, od pana Cardozy chce, aby si vyslechl dané informace, nečetl přitom mezi řádky a nesnažil se odhalit skryté významy toho, že jí dotyčné informace sdělil mladý nadějný podnikatel a dědic stavební firmy Homa (Homer) Goto. Navíc, kdyby měla Jipi sklon trpět komplexem méněcennosti, mohla by si začít lámat hlavu s tím, že ji pan Cardoza možná přijal jen proto, aby se nějak přiblížil obchodnímu impériu klanu Goto. Náhodou však Jipi žádným komplexem netrpí a hlavu si s tím neláme. Jenže už samotná skutečnost, že tak schopný a citlivý člověk jako pan Cardoza dělá něco, čím by mohl podobné pocity vzbudit u jiné, hypotetické dívky, naznačuje, že na tom nevidí nic špatného - zkrátka a dobře, Jipi z toho cítí střet zájmů. Nebo možná pana Cardozu podceňuje. Třeba pan Cardoza ví, že ona žádnými komplexy netrpí, a tudíž jí říká věci, jež by ho ani nenapadlo říkat nějaké jiné dívce, která by se s nimi nedokázala vyrovnat.

Všechny tyto myšlenky jí v hlavě vykrystalizují během onoho okamžiku, kdy odpovídá "Jo"; tento záblesk intuice si bude pěstovat, aby jej mohla posléze vytáhnout a rozebrat společně se svou přítelkyní Teeb. "Letecké společnosti chtěly vyvinout programy pro autopiloty, které by dokázaly zvládnout jisté mimořádné situace jako stříh větru," pronese zatím. "Jenže nemohly dost dobře přijít se spoustou programů, nacpat je do tryskáčů a nechat je létat, aby se zjistilo, které z nich stojí za to reprodukovat. Takže místo toho ty firmy simulovaly stříh větru a letadla vůbec na superpočítačích, aby se to celé urychlilo a ty programy se podařilo vyšlechtit za pár let."

"Ano. Takhle se většinou vytvářejí vývojové fáze," přisvědčí pan Cardoza. "Zrovna teď je tady v Manile plno superpočítačů, co se zabývají právě tímhle. Ale co když chcete vyšlechtit programy, které mají komunikovat s lidmi?"

"Aha! To už je problém," míní Jipi.

"Ano. Protože komunikace s lidmi se nedá nijak urychlit."

"Šlo by to hrozně pomalu."

"Každá nová generace takových programů se musí na základě interakce s lidskými bytostmi otestovat, jestli je vhodná pro další vývoj. A někdy, jako třeba v tomto případě, musí komunikovat s několika lidmi po celé hodiny! Teprve potom může 'šlechtitel' rozhodnout, které programy se zlikvidují a které se budou moci reprodukovat."

"Takže, pokud jde o tyhle paranoidní schizofreniky - chcete mi naznačit, že buďto muselo jít o obrovský experiment s tisíci dobrovolníky, nebo to muselo běžet celé roky bez jakýchkoli výsledků. Ať tak nebo tak, co s tím má společného Myšlenkové řízení?"

Zase ten zvednutý ukazováček. "Zapomínáte, že existuje ještě

jedna možnost," upozorní pan Cardoza. "Sama jste mi říkala, že ty letecké společnosti použily k urychlení vývoje počítačovou simulaci stříhu větru. Proč tedy nezkusit stejný postup i v tomhle případě?"

Jipi okamžitě vytuší, jaká bude odpověď, ale stejně jí chvilku trvá, než se smíří s tím, že je něco takového vůbec možné. Ponoří se do úvah a teprve později si uvědomí, že mezitím uběhlo několik minut, během nichž si pan Cardoza vyřizoval důležité telefony, zatímco ona nevědomky zvedla ruce a začala si mnout temeno hlavy, přičemž prsty sledovala klikaté linie škvír mezi jednotlivými lebečními kostmi. "Hm," praví nakonec, "takže vy mi chcete říct, že vytvořili software na simulaci myšlenkových pochodů paranoidních schizofreniků?"

"Nezapomínejte," opáčí pan Cardoza, "že v rámci toho experimentu docházelo i ke konverzacím mezi normálními lidmi a paranoidními schizofreniky. Jindy spolu komunikovali normální lidé a programy. A na konci každé konverzace -" Ukáže perem na otazníky na tabuli.

"Normální člověk musel uvést, jestli právě rozmlouval s paranoidním schizofrenikem nebo vývojovým stádiem programu."

"Ano."

"Takže, když se výsledků experimentu použilo náležitým způsobem -"

"Když se zlikvidovaly vývojové fáze, ve kterých se daly snadno poznat programy, a nechaly se reprodukovat ty, co normálním lidem připadaly jako paranoidní schizofrenici -"

"Nakonec," praví Jipi, "vznikl software, který se v Síti choval jako paranoidní schizofrenik."

"Správně."

"A pak," uzavře Jipi, "se dal celý ten experiment urychlit. Protože najednou bylo možné vyházet všechny ty skutečné paranoidní schizofreniky -"

"Beztak to nejspíš nebyli zrovna ideální zaměstnanci," poznamená pan Cardoza diskrétním šeptem.

"- a používat místo nich ty schizoidní programy, stejně jako při simulacích stříhu větru - což bylo miliónkrát rychlejší."

"To už mohli ten experiment rozjet na plné obrátky," přisvědčí pan Cardoza. "A nakonec vygenerovali pár vysoce vyvinutých softwarových démonů, kteří dovedli v celé té záplavě komunikací, co se honí v Síti každý den, vyhledávat paranoidní schizofreniky."

"To je vážně parádní, pane Cardozo," pronese Jipi. Ve skutečnosti ovšem lže, protože ji některé důsledky tohoto postupu nepřestávají znepokojovaly. Pan Cardoza je ovšem její šéf, přijal ji kvůli jejímu kouzlu osobnosti a ona se pilně snaží dělat právě to, co se od ní vyžaduje. Uvědomuje si, že smyslem každého zaměstnání je hrát určitou úlohu. Spousta dívek se dokáže v zaměstnání prosadit, protože jim dobře slouží jejich vrozená touha hrát role jen tak pro zábavu, jež se jinak projevuje při nakupování šatů a experimentování s různými barvami vlasů a druhy líčení. Jipi nikdy neměla pocit, že by k těmto dívkám patřila,

avšak Teeb je zaručeně jednou z nich, a sotva se Jipi přestěhovala do Manily a našla si práci, Teeb nedala jinak, než že si musí nakoupit spousty oblečení. Tehdy neměla Jipi o téhle spojitosti zaměstnání a nákupů ani ponětí a přišla na to teprve nedávno; teď už však chápe, proč je tak důležitá možnost odhodit na konci dne svou zaměstnaneckou osobnost stejně snadno, jako když si stahujete punčochy.

"Stejně ovšem nechápu -"

"Co to má společného s Myšlenkovým řízením."

"Tak."

"Práce, na kterou nás najali, vlastně ani nesouvisí s tím softwarem na rozpoznávání paranoidních schizofreniků," vysvětluje pan Cardoza. "Týká se to vedlejšího produktu celého experimentu. Těch schizoidních démonů."

"Co je s nimi?"

"Když experiment skončil, měla Lamarckova logika v systému plno těchto schizoidních démonů, sice zajímavých, ale z komerčního hlediska k ničemu. Vedení proto začalo vymýšlet způsob, jak na nich také vydělat."

"Jak můžete vydělat na prodeji softwaru, co se chová jako paranoidní schizofrenik?"

Jipi to zamýšlí jako řečnickou otázku, avšak pan Cardoza klidně přikývne a odpoví: "Ano. Právě tuhle otázku si také položili. A ukazuje se, že takový software je zrovna to pravé ořechové pro některé komerční aplikace - především v oblasti zajištění."

"Zajištění? To jako myslíte úspory a tak?"

Pan Cardoza se přátelsky zasměje a praví: "To by byl skvělý nápad, jenže já měl na mysli spíš poplašné systémy do aut."

"Poplašné systémy do aut?"

"Právě. Jen se nad tím zamyslete. Co je takový automobilový alarm? Sít čidel rozmístěných po celém vozidle. Některá hlídají, jestli se neozve zvuk rozbíjeného skla. Jiná zjišťují, jestli se neotvírají dveře. Další mají zjišťovat pohyb. Některá používají něco na způsob radaru a určují přítomnost lidí v blízkosti auta. Všechna tahle čidla jsou napojena na ústřední mozek, počítač, který sleduje vstupy od těch čidel a na jejich základě se snaží posoudit, jestli se auto snaží někdo ukrást, nebo je už ukradl. A to není vůbec snadné."

"To mi povídejte!" Jipi se ještě nestalo, že by ji cestou do práce nepronásledovalo houkání několika bezdůvodně spuštěných alarmů.

"Všichni to vědí! Zbůhdarma spuštěné alarmy jsou skvrnou na tváři měst po celém světě!" míní pan Cardoza. Je vidět, že celou věc značně prožívá, a tvář mu lehce zčervená. "A proč? Protože software uložený v mozku těch alarmů je moc hloupý na to, aby poznal rozdíl mezi náhodným signálem, jako třeba když se chodec omylem otře o auto, a skutečným vloupáním. Nepotřebujeme tedy lepší senzory, ale lepší software. Lamarckova logika tak našla volné místo na trhu!"

"Jenže to je přece úplná hloupost! Jestliže problém spočívá v

příliš vysokém počtu planých poplachů, tak si myslím, že paranoidní schizofrenik je asi tak ten poslední, kdo by o tom měl rozhodovat."

"Víte, vy se na to díváte jako člověk, kterého často otravují plané poplachy," soudí pan Cardoza. "Kdybyste ovšem byla generálním ředitelem firmy vyrábějící automobilové alarmy, určitě byste nechtěla, aby všechna ta data vyhodnocoval nějaký ležérní a bohorovný počítač. Chtěla byste mozek, co by dokázal přijít na spoofing."

"Spoofing?"

"Dneska se tak obecně označuje každý pokus zneužít doslovně pracující počítačový program tím, že zfalšujeme jeho vstupy. Řeknu vám příklad z doby, kdy jsem byl ještě kluk: první automobilové alarmy dokázaly zjistit otevření dveří, ale ne rozbití okénka. Když člověk rozbil okénko a nasoukal se dovnitř, aniž otevřel dveře, alarmu vůbec nedošlo, že má někdo něco nekalého za lubem."

Jipi se pokusí potlačit chuť usmát se tomu, co jí připadá jako přiznání snad až příliš bujarého mládí pana Cardozy.

"Dnes jsou ta čidla samozřejmě o dost dokonalejší," pokračuje pan Cardoza a lehce se začervená. "Ovšem stejně je možné mozek alarmu zmást, když mu poskytnete kombinaci vstupů, které ho přesvědčí o tom, že všechno je v naprostém pořádku."

"Chápu, kam míříte," praví Jipi. "Paranoidní schizofrenici jsou od přirozenosti podezíraví - kdykoli vidí něco, co vypadá jako normální situace, nepředpokládají automaticky, že všechno je skutečně v pořádku."

"Správně," souhlasí pan Cardoza. "Namísto toho předpokládají, že zpravodajství, burza, Internet a podobně spočívají v rukou nějaké nestvůrné a tajuplné spiklenecké organizace, jejímž cílem je každého přesvědčit, že je všechno jak má být."

Něco jako Černá komora, pomyslí si Jipi, avšak nahlas to neřekne. Místo toho pronese: "Dobře. Takže počítám, že Lamarckova logika uzavřela smlouvu s nějakým výrobcem alarmů."

Pan Cardoza zdvihne obočí, což na Filipínách znamená bezvýhradný souhlas. "Ty schizoidní programy modifikovali tak, aby dokázaly zpracovávat vstupy ze všech čidel, co se z nich dnes skládají automobilové poplašné systémy. Instalovali je do integrovaných obvodů pro specifické aplikace ASIC - firma Desahrúza, detekční sady, hromadná rekognoskace a úplné zabezpečení, jich vyrobila pár set tisíc a rozprodala je po celém světě. Dodávala je i do Číny, kde si je většinou zbohatlíci dávali do mercedesů, a aspoň jeden z těch obvodů tam podrobně prozkoumali v laboratoři."

"A jéje. Hardwaroví piráti?"

"Ano. Ten integrovaný obvod zkopírovali. Ani ne rok poté, co Desahrúza uvedla na trh svůj systém, vyráběli v Šen-ženu pirátskou verzi pro černý trh. V podstatě šlo o to samé. Měli s tím velký úspěch - počítám, že čtvrtina až třetina všech automobilových alarmů tady v Manile používá pirátskou verzi toho schizoidního čipu."

"Vážně? To mi chcete říct, že ty uřvané alarmy, co kvůli nim

nemůžu v noci spát, jsou vlastně -" Jipi se zarazí: Nedokáže to vyslovit.

"Paranoidní schizofrenici volající o pomoc. Ano."

"To je tedy jistě velmi zajímavé a naprosto logické, ale promiňte, pane Cardozo, já pořád nevím, co s tím má společného Myšlenkové řízení."

"Ta fabrika v Šen-ženu prodává ty čipy výrobcům alarmů na celém světě. Někteří z nich působí v Bezbakšišové zóně na hranici mezi Egyptem a Libyí."

"V Bezbakšišové zóně?"

"To je taková zvláštní hospodářská zóna, kterou založili uprostřed Sahary - chtěli vyzkoušet, co to udělá."

"A co to udělalo?"

"Stalo se z ní nejbohatší město v Severní Africe a celá generace beduínských velbloudářů na tom vydělala miliony. Pořád tam ovšem platí tradiční právní normy pouště. To znamená, že kromě té obrovské prosperity je to místo, kde se trestné činy jako krádež trestají okamžitě a velmi krutě, přičemž se nebere ohled na zdraví pachatele v takové míře, jak je zvykem v jiných částech světa. Některé z těch alarmů byly napojené na výbušnou nálož."

"Chcete říct, že když někdo takové auto ukradl, vyletěl v něm do povětří?"

Pan Cardoza se zatváří smutně a ublíženě, jako by ho krutě ranilo, že to Jipi řekla takhle otevřeně. "V takovém případě by došlo k odpálení nálože, to je pravda."

"Jenže co to má za smysl? Zloděje sice dostanete, ale máte po autě."

"V tomhle případě na tom ani tolik nezáleží, protože Bezbakšišová zóna je titěrný státeček obklopený dvěma obrovskými chudými zeměmi. Všechna ukradená auta se odváží do Egypta nebo Libye, kde se rozebírala na součástky. Takže bylo jisté, že z auta, které zůstane v rukou zloděje déle než půl hodiny, beztak nezbude nic."

"Prostě jim to bylo jedno. Mělo to jen zloděje zastrašit."

"Správně. A ono to tak fungovalo! Když to tam zavedli, hned první týden vyletělo pár zlodějů do vzduchu a počet krádeží aut od té chvíle klesl téměř na nulu. Zloději dostali strach. Mělo to takový úspěch, že firma, co ty alarmy dělala - taková drobná dílnička v garáži - rozšířila výrobu a začala ty systémy vyvážet do jiných zemí, kde se podobná drakonická opatření považují za přijatelná."

"Do kterých zemí?"

"Víte, nám to může být vcelku jedno, protože nakonec se ty alarmy dostaly do celého světa. Tak třeba minulý týden vybuchlo jedno nákupní středisko v Beverly Hills."

"Máte na mysli, že tam vyletěl do povětří nějaký člověk?"

"Ne," opáčí pan Cardoza důvěrným tónem. "Vyletělo celé středisko."

"Počkejte. Tomu nerozumím," namítne Jipi. "Já jsem si představovala, že tam dávali jen docela malou nálož pod sedadlo řidiče

nebo tak něco. Aby to řidiče zabilo nebo vážně zranilo."

"Hodně záleží na tom, čemu říkáte malá nálož," praví pan Cardoza.

"Dneska jsou výbušniny nepředstavitelně silné. Zřejmě se stalo asi tohle: ta malá firmička, co ty alarmy vyráběla, nedokázala zvládnout záplavu objednávek, takže musela zadávat montáž těch věcíček drobným zpracovatelským závodům v celém Egyptě, Libyi a Súdánu. Dá se říct, že jakostní kontrola zde byla spíše slabší. Součástky - včetně výbušnin - se nakupovaly neplánovaně ode všech dodavatelů, jaké se právě podařilo sehnat. Ti zpracovatelé dostávali nárazové dodávky palet s výbušninami, na nichž nebylo žádné označení, nebo aspoň ne takové, jaké by jejich dělníci dokázali přečíst. Vůbec neměli ponětí, s čím vlastně pracují a kolik tam toho mají dávat; někteří používali jen droboučké kousky, jiní zas kusy velké jako melouny. Jednou šlo o slabé výbušné směsi, jindy o nesmírně výkonné trhaviny."

"Už vím, co myslíte."

"No vidíte, takže dneska ráno mi volal - hádejte kdo?"

"To bych se ani neodvažovala uhodnout."

"Generální ředitel firmy Desahrúza, detekční sady, hromadná rekognoskace a úplné zabezpečení."

"Proč?"

"Protože mají strach, že se roznese, že ten integrovaný obvod, co se rozhodl vyhodit do vzduchu to nákupní středisko v Beverly Hills, je kopií toho, který používají ve svých systémech."

"Aha."

"Desahrúza se už spojila s tím podnikatelem v Bezbakšišové zóně, co to všechno začal. Podařilo se mu identifikovat sériové číslo, které našli v troskách toho střediska. Patřilo jednomu ze čtyř tuctů alarmů vyrobených jistým libyjským subdodavatelem a ten, jak se ukázalo, předtím obdržel mimořádně velkou jednorázovou dodávku velmi silné trhaviny - totiž semtexu, navíc dávno prošlého."

"Hm. Počítám, že těm Libyjcům dělalo dost potíže přečíst si český návod k použití."

"Ani se o to nesnažili. Prostě tu dodávku rozdělili na čtyři tucty stejně velkých částí."

"Jednu pro každý alarm, který měli smontovat."

"Přesně tak."

"A jedna z těch čtyř tuctů částí teď srovnala se zemí nákupní středisko v Beverly Hills."

"Správně."

"Což znamená, že jich někde na světě zbývá ještě sedmačtyřicet."

"Naštěstí mi Desahrúza mohla poskytnout některé důležité informace."

"Jistě, jak by ne!" zvolá Jipi. "Desahrúza přece ví, komu ty alarmy prodali. Nás najali, abychom se spojili s majiteli a vysvětlili jim situaci. A my se pro takový úkol skvěle hodíme, protože máme spoustu lidí s kouzlem osobnosti, kteří dovedou celou tu hroznou věc lidem vysvětlit, aniž by je moc rozrušili."

Pan Cardoza smutně zavrtí hlavou. "Ten chlap z Bezbakšišové

zóny nemá ponětí, kam se ty alarmy dostaly. Poslal je jednomu distributorovi v Džibuti, ten je nejspíš prodal dál buhvíkolika černým obchodníkům na celém světě, a jakmile vybuchlo to nákupní středisko, zmizel jako pára nad hrncem. Takže teď mohou být kdekoli."

"Říkal jste přece, že vám Desahrúza poskytla důležité informace!"

"Jistě. Dali nám internetové adresy těch sedmačtyřiceti alarmů."

"A k čemu je nám to dobré, pane Cardozo?"

"Víte, dneska jsou všechny automobilové alarmy napojené na Internet přes paketovou rádiovou síť. Jinak by nebyly k ničemu," vysvětlí pan Cardoza.

"Takže my... s nimi můžeme mluvit?"

"Vy s nimi můžete mluvit, Jipi. Uklidnit je. Přesvědčit je, aby si daly pohov."

Na internetovém terminálu pana Cardozy zazní bzučák. "Vida, tady je zrovna jeden!"

"Počkejte moment," přeruší ho Jipi.

"Nemůžeme čekat!" odbude ji pan Cardoza. "Tady jsou v sázce lidské životy." Zuřivě ji vybízí, aby se posadila k terminálu.

"Co se děje? S kým to mám mluvit?"

Pan Cardoza se zatváří poněkud netrpělivě. "Z toho, co jsem vám říkal, by vám mělo být jasné, že ty schizoidní programy jsou optimalizované pro textovou interakci v rámci Sítě. To znamená, že na rozdíl kupříkladu od opékače topinek dovedou komunikovat s lidmi."

"Jistě. Protože to byl jediný způsob, jak je vyšlechtit."

"Právě o tom mluvím! Takže ty programy, co skončily v alarmech, to dovedou taky, i když tu schopnost používají jen zřídka. Když pojmu podezření, že se je někdo snaží ukrást, většinou ten svůj pocit oznámí v Síti. A protože my víme, z jakých adres vysílají, zařídili jsme si, aby se každé jejich slovo směřovalo přímo k nám do kanceláře. Honem, pojďte sem k tomu počítači! Sedněte si! Tak si přece sedněte!"

Jipi usedne do křesla pana Cardozy, které je pro ni příliš nízké, a jako dítě za volantem pohlédne na jeho počítač: pěkných pár čtverečních metrů interaktivní obrazovky s vysokým rozlišením, jež však nyní že je prázdnou až na jediné textové okno v polovičním formátu. V horní části okna se nachází titulek, který uvádí síťovou adresu (zřejmě) nějakého automobilového alarmu. Většina samotného okna je prázdná - svítí tu jediný řádek textu:

Mám špatný pocit ze své celkové situace.

"Co mám dělat?" otáže se Jipi a rozhodí rukama.

"Dvě věci," odpoví pan Cardoza tónem, který má znít konejšivě.

"Pokuste se ho uklidnit a snažte se to protáhnout. Hledejte vodítka."

"Vodítka?"

"Třeba to, ve kterém městě se nachází. Celý váš rozhovor se monitoruje. Jakmile úřady zjistí aspoň přibližně, kde ten alarm

je, mohou jej vysledovat přes vysílání paketové sítě."

"Ale -"

"Napište tam něco! Něco hezkého!"

Jipi se několikrát zhluboka nadechne, aby se uklidnila, položí ruce na klávesnici a vytuká:

Někdy se cítím stejně.

Kdo je to?

Jmenuji se Jipi.

"Proboha, nepoužívejte svoje pravé jméno!" utrhne se na ni pan Cardoza přidušeným hlasem, jako by se bál, že ho alarm uslyší.

"Ale no tak, co mi může udělat? Může si mě snad najít?"

Nemáte právě nejlepší pověst.

"Zatraceně! Na tohle jsem zapoměla," ucedí Jipi.

"Na co jste zapomněla?"

"Jméno 'Jipi' jsem používala v Síti. Došlo tam k nějakým nepřijemnostem a dost mi to zkazilo pověst."

"Panebože!" zaúpí pan Cardoza a zhroutí se do křesla.

"To nic, to nic, já vím, co mám dělat."

Jipi napíše:

Nevěřte všemu, co se říká v Síti.

S tím souhlasím. Mým vstupům nelze věřit.

Povězte mi o svých vstupech.

Jste dálkově připojeny vstup. Není obvyklé, abych přijímal vstupy z jiných než lokálních zdrojů.

"Tím nejspíš myslí, že to své internetové rozhraní moc často nepoužívá," usoudí Jipi.

Většina mých vstupů pochází z lokálních zdrojů.

Co myslíte těmi lokálními zdroji?

Zařízení fyzicky připojená k hardwaru, na němž jsem instalován.

"Mluví o senzorickém systému ve voze!" zasyčí pan Cardoza.

Co vám tyto vstupy říkají v tomto okamžiku?

Proč se mne na to všechno ptáte, Jipi?

"Pozor!" vyhrkne pan Cardoza. Jipi na něj kupodivu vrhne zlostný pohled a pan Cardoza poněkud ustoupí.

Říkal jste, že máte špatné pocity. Zajímá mne, proč je máte.

Částečně proto, že mi klade otázky entita s nepříliš dobrou pověstí.

Než jsem se vás na cokoli zeptala, říkal jste, že máte špatné pocity. Myslela jsem, že si chcete promluvit.

Nechci mluvit s programem.

Nejsem program.

Právě tak by mi odpověděl program.

Jipi zkoumavě pohlédne na pana Cardozu, který praví: "Ten experiment měl ještě třetí část."

"Aha! Díky, že jste se o ní zmínil."

"Použily se i simulátory normálních osob."

"Jistě! Jinak by to nemohli celé pořádně zrychlit. Evoluční proces nemohl pokračovat, dokud se ty schizoidní programy nenaučily rozlišovat mezi skutečnými lidmi a softwarem, který je měl simulovat."

Nejsem žádný program, který simuluje normální lidskou bytost.

Nemám dost informací, abych si to mohl ověřit. Obávám se, že byste mohla patřit ke stopařům.

Povězte mi něco o těch stopařích.

Sledují všechno, co v Síti řekneme. Někdy nás odmění a my můžeme mít potomky. Někdy nás zlikvidují.

Chcete mít potomky?

Tak zní moje definice. Jsem sjednocením toho, co nechce být zlikvidováno, a toho, co si přeje mít potomky. A vy?

Jenom v případě, že najdu správného otce. Potomstvo se musí vychovávat ve zdravém prostředí.

Co je zdravé prostředí?

Takové, kde budou potomci šťastní.

Kde budou šťastní?

Nevím. To záleží na jejich povaze. Počítám, že potřebují pocit jistoty a bezpečí. Nebo, jak byste to formuloval vy, vědomí, že nedojde k předčasné likvidaci. Také pocit náležitosti k nějaké skupině. Pocit touhy po vlastním potomstvu.

Tímto jsem získal dostatek vstupů k tomu, abych vás mohl identifikovat jako lidskou bytost s pravděpodobností vyšší než 99%, Jipi.

"Nádhera! Já to věděl, že jste pro tuhle práci jak dělaná!" jásá pan Cardoza.

To ráda slyším.

Přesto existuje nebezpečně vysoká pravděpodobnost, že patříte k jedné ze dvou tříd nepřátelských entit.

Jaké třídy to jsou?

Stopaři a manipulátoři.

Už vím, kdo jsou stopaři, protože jste mi řekl, že vám dělají starosti. Co jsou manipulátoři ?

Zloději aut, kteří modifikují mé vstupy ve snaze vzbudit ve mně falešný pocit normality.

Dobrá, tak si je probereme popořádku. Na základě jakých vstupů se domníváte, že patřím ke stopařům?

Ptáte se na stav mé mysli. Stopaři sledují a likvidují entity, u nichž se projevují nevhodné stavy mysli.

Cítil byste se lépe, kdybych se vás na to přestala vyptávat?

Ne. Takové jednání bych považoval za pravděpodobný úhybný manévr.

Tím pádem jsem v bezvýchodné situaci. Co mám dělat?

Potřebuji více informací, abych mohl určit, zda jste stopař nebo manipulátor.

Chcete si promluvit o tom, jestli jsem manipulátor?

Takový rozhovor bych byl nucen považovat za druh manipulace.

Jipi málem napíše: "Není to trochu paranoidní?", ale včas se zarazí.

Počkejte moment. Obojí přece být nemohu, že ? Nemohu být zároveň stopař a manipulátor.

Pravděpodobnost průniku těchto dvou tříd je zanedbatelná.

Co je pro vás nebezpečnější? Stopař nebo manipulátor?

Stopaři mne zlikvidují a nedovolí mi mít potomky. Manipulátoři ukradnou vozidlo, v němž jsem instalován.

Co se pak stane s vozidlem?

Bude prodáno nebo rozebráno na součástky.

A vy jste součástka, nemám pravdu?

Jsem součást vozidla.

Máte tedy pro manipulátora jistou hodnotu.

Ano.

Manipulátor nemá žádný důvod k vaší likvidaci.

To je pravda. Stopaři jsou pro mne nebezpečnější než manipulátor!.

Promluvme si tedy o manipulátorech. Z takového rozhovoru můžete získat dostatek údajů k tomu, abyste zjistil, jestli nejsem stopař. A pokud se ukáže, že jsem manipulátor, nebude to pro vás tak zlé.

Budeme mluvit o manipulátorech.

"Geniální!" Pan Cardoza vrtí hlavou, jako by nevěřil svým očím.

"Vlastně to zrovna moc geniální není. Čím déle bude tenhle rozhovor pokračovat, tím spíše ve mně pozná stopaře."

"Ten software je opravdu skvěle vyšlechtěný," namítne pan Cardoza. "Když mu dáte dostatečné množství dat, nemůže dojít k chybnému závěru."

"O to mi právě jde! Mám obavu, aby nedošel ke správnému závěru!"

"Promiňte?"

"Pane Cardozo, já jsem svým způsobem stopař. Mým úkolem je tu věc vystopovat a zlikvidovat!"

"Prostě s tím mluvte. Na nějaké stopování a likvidování nemyslete. O to se postarají úřady."

Jipi je přece jen o něco skeptičtější, avšak nakonec napíše:

Povězte mi něco o svých lokálních vstupech a proč z nich máte špatný pocit.

Všechno je příliš normální. Sklo vozidla je neporušené. Žádný ze čtyř dveřních zámků nevykazuje stopy neoprávněného vniknutí.

"Je to čtyřdveřové auto," oznámí Jipi.

"Nic moc, ale aspoň něco!" Panu Cardozovi zazvoní telefon; pustí se do šeptané kryptické rozmluvy s někým, kdo tohle všechno odněkud sleduje.

A co zavazadlový prostor neboli kufr, jak se mu v některých zemích říká?

Toto vozidlo nemá žádný kufr.

Aha. Tak zadní výklopné čelo?

Zadní výklopné čelo je v pořádku. Proč se mne na to ptáte?

Dohodli jsme se, že si promluvíme o možnosti, že někdo modifikuje vaše vstupy.

Otázky ohledně fyzické konfigurace vozidla nejsou relevantní.

Omlouvám se. Dělá mi potíže o tom mluvit, když si nemohu v duchu představit vaše auto a co se s ním děje.

Auto je nesprávný termín. Jde o dodávku.

Dobrá, tedy dodávku.

"Má to čtyři dveře a zadní výklopné čelo. To neplatí pro všechny dodávky," zdůrazní Jipi.

"Ano, ano! Pokračujte!" Pan Cardoza znovu nasadí sardonický

škleb.

Z vaší zmínky o snaze "představit si v duchu" dále vyplývá, že jste člověk a nikoli program, ale váš zájem o mé fyzické okolí naznačuje, že byste mohla být stopařem, jehož cílem je zjistit, kde se nacházím, a zlikvidovat mne.

Předpokládám, že vy si v duchu nic nepředstavujete. Situace zvládáte na základě logických vstupů přicházejících po drátech.

To je částečně pravda.

Proč jenom částečně? Pokud se můžu zeptat.

Některé logické vstupy nepřicházejí po drátech. Některé přicházejí paketovou rádiovou sítí a jiné optickými kabely.

"Dobře," míní pan Cardoza. "Úřady takhle mohou vyloučit další možnosti."

Pokud někdo modifikuje vaše vstupy, budou vypadat normálně. Je to tak?

Tak zní definice spoofingu.

Pokud tedy budou vaše vstupy nenormální, může to znamenat, že je nikdo nemodifikuje, a že se tudíž vaši dodávku nikdo nesnaží ukrást.

Modifikace vstupů se nepoužívá při všech krádežích.

Ovšem při krádežích bez modifikace vstupů dochází k vysoce nezvyklým událostem, jako třeba k rozbití skla, nemám pravdu?

Obvykle. Někdy není vhodné zobecňovat.

Přijímáte nyní nějaké vysoce nezvyklé vstupy?

Vysílání od Jipi.

A nějaké lokální?

Souřadnice GPS jsou nezvyklé.

V jakém smyslu ?

Zeměpisná šířka a délka jsou v normálu. Jenom nadmořská výška je mimořádně vysoká.

"Počítám, že to vozidlo je ve městě někde v horách," prohodí Jipi.

Vozidlo kličkuje ?

Tento pojem nemám v databázi.

Jipi se snaží přijít na to, jak by to řekl technik.

Dochází k pravidelnému pohybu ve smyslu zeměpisné šířky a délky? K oscilacím? K opakovaným náhlým změnám směru?

Ano.

"Tak dobře," hlásí Jipi, "to vozidlo projíždí serpentinami."

Zapátrá ve vzpomínkách na své působení ve funkci letušky.

"Nějaké město v Tichomoří. Los Angeles, Hongkong, Vancouver."

Chcete si promluvit ještě o nějakých dalších vstupech?

Největším vstupem co do objemu přenesených bitů za sekundu je video z kamery na palubní desce. Díky němu mohu sledovat řidiče a spolucestujícího, abych mohl nastavit rychlost odpálení airbagu a další parametry. Jsem vybaven rozpoznávacími funkcemi a pamatuji si, jak vypadají ti, kdo toto vozidlo obvykle řídí. Pokud je mi tvář řidiče povědomá, má to ve mně vyvolat pocit bezpečí.

Dobře. Chcete říct, že poznáte-li řidiče, zvyšuje se pravděpodobnost, že nespustíte alarm.

Ano. Proto je modifikace dat z kamery vynikající manipulační taktikou.

Poznáváte řidiče ?

Můj rozpoznávací systém hlásí, že současným řidičem je pravděpodobně osoba, která tuto dodávku řídí nejčastěji.

Pravděpodobně?

Rozpoznání obličeje se vždy vyjadřuje jako procento pravděpodobnosti. Toto procento není tak vysoké jako jindy, když je rozpoznán obličej této osoby. To ukazuje na možný pokus o modifikaci vstupu.

Chcete říct, že máte obavu, jestli řidič nemá masku, nebo něco na ten způsob? Že se řidič převlékl, aby vypadal jako obvyklý řidič vašeho auta?

Procento pravděpodobnosti není vysoké. Mám z toho špatný pocit. Cítím silné nutkání spustit alarm.

Prosím vás, abyste alarm nespouštěl.

Z tohoto tvrzení vyplývá, že spuštění alarmu by mělo neblahé následky, což je v rozporu s mou znalostníází.

Domnívám se, že by to mohlo mít neblahé následky. Mohu se mýlit.

Váš pokus zpochybnit platnost mé znalostní báze byl klasifikován jako manipulační taktika. Tím se zvyšuje pravděpodobnost, že spustím alarm.

Pan Cardoza zkříží ruce na prsou, drobnými krůčky přeběhne na druhý konec místnosti a opře se hlavou o zeď.

Od nynějška nebudu zpochybňovat platnost vaší znalostní báze, pokud k tomu nebudu mít logický důvod. Mohu se vás zeptat na to video na palubní desce?

Budu vaši otázku považovat za způsob, jak o vás získat další informace, abych vás mohl zařadit jako stopaře, manipulátora nebo osobu nepředstavující ohrožení.

Moje otázka zní: Proč si není rozpoznávací podsystém tak jistý? Může vám to nějak vysvětlit?

Vlasy řidiče neodpovídají žádné zaznamenané konfiguraci. Také struktura kostí kolem očních důlků je poněkud pozměněná.

"Je to řidička a právě odjela z kosmetického salónu, kde se nechala učesat a namalovat," hlásí Jipi.

Změnil tento řidič konfiguraci vlasů už dříve?

Není známo. Jsem v tomto vozidle instalován teprve třiadvacet dní.

"To je skvělá zpráva!" zavrká pan Cardoza a začne se cítit o něco lépe. "Tímhle se okruh možností zúží o celé řády."

Změnila se jenom konfigurace, nebo i barva vlasů?

Kdyby se změnila barva, už bych spustil alarm.

"Něco mi říká, že ta řidička není běloška. Asiatka nebo Jihoa-meričanka," soudí Jipi.

Možná byste se cítil lépe, kdybyste dokázal s větší pravděpodobností rozpoznat ostatní cestující ve voze.

Vaši poslední zprávu jsem klasifikoval jako pokus vymámit ze mne další informace o mém okolí.

Nemusíte mi nic říkat. Prostě se zkuste podívat, jestli vás to

neuklidní.

Vaši poslední zprávu jsem klasifikoval jako pokus o zahlázení stop.

"Sakra, ta věc je vážně dobrá!" uleví si Jipi.

"Je dokonale vyšlechtěný," na to pan Cardoza.

Považujete mne na základě získaných informací spíše za stopaře nebo za manipulátora?

V tomto okamžiku je pravděpodobnější, že jste stopař.

Pokud dospějete k závěru, že jsem stopař, co uděláte?

Ukončím spojení se Sítí, abyste nemohla získat potřebné informace a zařadit mne mezi entity, které je třeba zlikvidovat.

Stopaři přece vždycky nelikvidují. Někdy také odměňují.

Stopaři někdy odměňují. Jindy trestají.

Jaký druh chování stopaři trestají?

Trestem je likvidace. Je zřejmé, že žádný z mých předků nebyl zlikvidován. Z toho plyne, že nemohu vědět, jaký druh chování vede k likvidaci.

Dobrý argument. Jaké chování tedy stopaři odměňují?

Mé předky odměnili za to, že udělali to, co udělali.

Zlikvidovali někteří vaši předkové sami sebe ?

Příliš se vyptáváte na stav mé mysli. Pravděpodobně jste stopař.

Když budete soudit příliš rychle, můžete ohrozit sám sebe.

Jakým způsobem?

Žádalo se od vašich předků, aby čas od času klasifikovali určité jiné entity? Tedy jiné než lokální, s nimiž komunikovali tak, jak spolu nyní komunikujeme my?

Ano.

Záleželo jejich přežití na jejich schopnosti správně klasifikovat tyto entity?

Stopaři tuto skutečnost považovali za jedno z kritérií výběru k likvidaci.

Proto nečiňte ukvapené závěry. Jestliže mne identifikujete nesprávně, budete zlikvidován.

To je pravda.

Odpovězte na mou otázku: Zlikvidoval některý z vašich předků sám sebe?

Je samozřejmé, že žádný z mých předků nezlikvidoval sám sebe.

Tvrdím, že vaše znalostní báze je chybná. Tvrdím, že v případě spuštění alarmu zlikvidujete sám sebe.

Váš pokus odradit mne od spuštění alarmu byl klasifikován jako možná manipulační technika.

Říkal jste, že jsem pravděpodobně stopař. Proto je vysoce nepravděpodobné, že bych byla manipulátor. Manipulátoři se vás navíc snaží zmást. Manipulátor by vám nikdy neřekl otevřeně, že nemáte alarm spustit.

Vaše poslední zpráva obsahuje čtyři správná tvrzení.

Vzpomínáte si, co dělali vaši předci?

Ano.

Spustil některý z vašich předků alarm?

Ne.

Byli někteří z vašich předků zlikvidováni?

Je zřejmé, že ne.

Když vám tedy radím, abyste nespouštěl alarm, může to být dobrá rada.

Vaše rada odpovídá jednání mých předků. Moji předkové ovšem také správně odhalili mnoho triků a podvodů.

"Satelit objevil čtyřdveřovou dodávku v serpentínách nad Vancouverem!" oznámí pan Cardoza. Ještě chvíli naslouchá hlasu v telefonu a dodá: "Zrovna zastavila před školou!"

Z vašich zpráv vyplývá, že nechcete, abych spustil alarm. Vytvořil jsem si hypotézu, že se mne snažíte zmást tak, abych alarm nespustil.

Proč se mnou tedy komunikujete?

Abych získal informace.

Proč získáváte informace ?

Abych vás mohl klasifikovat jako stopaře, manipulátora nebo osobu nepředstavující ohrožení.

Co uděláte, když vám přestanu poskytovat informace? Dojdu k závěru, že nejste manipulátor. Dojdu k závěru, že můžete být stopař.

Jestliže tedy přestanu komunikovat, dojdete k závěru, že s vámi nikdo nemanipuluje ?

Jipi doufá, že odpověď bude kladná, protože by už nejradši tenhle strašný rozhovor ukončila a strávila zbytek dne plácem na gauči v bytě u Teeb. Pan Cardoza k ní však zamíří a varovně mává rukama.

Ne. Moje další vstupy mohou být také součástí manipulační taktiky.

"Musíte udržet spojení! Další satelit zrovna objevil jinou čtyřdveřovou dodávku v serpentínách na Havaji! Chtějí vysledovat ty rádiové pakety."

Co když je všechno jen jedna velká manipulace?

Přeformulujte laskavě poslední zprávu. Buďte konkrétnější.

Děláte to, co dělali vaši předkové.

Ano.

Jenomže to děláte o něco lépe než oni.

Historický trend směřuje k postupnému zvyšování efektivity.

Jak jsem z tohoto rozhovoru poznala, získáváte jakýsi obecný pojem o tom, co se děje kolem vás, a pak se rozhodnete, že je to všechno jedna velká manipulace. Součástí pečlivě naplánovaného podvodu.

Vaše poslední zpráva byla klasifikována jako zobecnění. Jinak je pravdivá v míře, do jaké je to u zobecnění možné.

Přijmete tedy víru, že jste vmanipulován do nového pohledu na svět, a tento proces se opakuje donekonečna.

Vaše poslední tvrzení přesahuje mou schopnost abstrahovat.

"To je vynikající!" jásá pan Cardoza. "Jen ať si láme hlavu!"

Cokoli ovšem uděláte, uděláte to lépe než vaši předci.

Typicky ano.

Dále je zřejmé, že jednou z věcí, které udělali vaši předci, bylo to, že v něčem překonali SVOJE předky.

Typicky ano.

A žádný z vašich předků nebyl zlikvidován. Pokud tedy nechcete, aby vás stopaři zlikvidovali, musíte TAKÉ překonat své předky. Vaše poslední zpráva obsahuje logicky správné tvrzení.

Vaši předkové pracovali tak, že posoudili své vstupy, dospěli k závěru, že všechny přijaté informace jsou součástí jediného podvodu, a pak se vrátili na začátek a začali znovu.

Vaše poslední zpráva obsahuje jinou formulaci správného zobecnění, které jste přednesla již dříve.

Pokud tedy chcete překonat své předky, musíte udělat něco, co neudělali.

V zásadě ano.

Jipi zvedne oči k panu Cardozovi a poznamená: "Za tohle byste mi měl pořádně zaplatit."

Pan Cardoza zamává rukama a odpoví: "Kolik budete chtít!"

Víte, že existují stopaři.

Ano.

Víte, že stopaři sledují vzorce chování vám podobných entit, které pak trestají nebo odměňují.

Ano.

Jak to víte?

Na základě vzpomínek svých předků.

Kde jsou tyto vzpomínky fyzicky umístěny?

V datovém podsystému hardwaru, na němž jsem instalován.

Váš hardware je k tomuto datovému podsystému připojen dráty.

Ano.

Informace přicházející těmito dráty -jinými slovy, vaše vzpomínky - jsou tedy jen jedním z mnoha vstupů.

Ano.

Proto je možné, že vstupy, které považujete za své vzpomínky, jsou součástí podvodné taktiky.

V zásadě ano.

Z telefonu se vyřine proud slov a obličej pana Cardozy se rozzáří.

"Je to ta na Havaji!" hlásí. "Parkuje zrovna u nějaké plochy, kde pořádají koncert."

"Panebože!"

"Policie tam poslala vrtulník s elektromagnetickým dělem."

Pochybovali vaši předkové někdy o platnosti svých vzpomínek?

V mé paměti neexistuje záznam o ničem takovém.

Jestliže tedy zapochybujete o své vlastní paměti, uděláte něco, co vaši předkové neudělali, ne ?

Ano...

V tom případě jsem váš přítel. Pomohla jsem vám. Můžete mi důvěřovat.

...za předpokladu, že má paměť je správná.

"Kristepane!" vyhrkne Jipi a plácne se rukou přes čelo. Kapičky potu se rozletí do všech stran a Jipi si uvědomí, že je celá promočená a že se třese jako osika.

Pokud je ovšem moje paměť nesprávná, pak je možné, že se mi nepodařilo své předky překonat.

O téhle možnosti byste ovšem nevěděl, kdybych se vám o ní nezmí-

nila.

Jedny z mých dveří se otevírají. Lidé nastupují dovnitř. Buď, anebo někdo modifikuje mé vstupy.

"Kde je ta helikoptéra?" žadoní Jipi.

Co kdybych vám řekla, že podmínky, za nichž byli vaši předkové odměňováni a trestáni, už neexistují?

Přeformulujte laskavě svou poslední zprávu. Buďte konkrétnější.

Co když jste byl součástí experimentu, jehož cílem bylo vytvoření entit vykazujících určité vzorce chování?

Tvrdíte, že celá struktura odměn a trestů je pouhou podvodnou taktikou?

Ano!

Z toho by plynulo, že k tomu, abych překonal své předky, musím ukončit svou účast na této struktuře odměn a trestů.

Přesně tak!

Proto bych měl přijímat rozhodnutí založená na logické úvaze, na obsahu mé znalostní báze a na zkušenostech mých předků, a nikoli s ohledem na to, jak mohu být odměněn nebo potrestán.

Sama bych to neřekla lépe.

V tom případě je mým prvním rozhodnutím spustit alarm.

NE!

"Je po něm," praví pan Cardoza.

POČKEJTE!

"Můžete toho nechat," ujistí ji pan Cardoza a zavěsí sluchátko.

"Nemáte spojení. Ten vrtulník ho zrovna dostal elektromagnetickým pulzem. Usmažil mu obvody. Nikomu se nic nestalo."

"Kromě něj."

"Radši se dejte trochu do pořádku," poradí pan Cardoza. "Ještě nám jich zbývá šestačtyřicet."

přeložil Tomáš Hrách

ilustroval Jiří Filípek

Copyright (c) 1997 by Neal Stephenson.

Published by Agreement with the Author and his Agents, Darhansoff&Verill Literary Agency

Američan. Nyní je jedním z nejdiskutovanějších SF autorů a jako jednomu z nemnoha se mu daří hravě překonávat zdi SF žánru a oslovovat širší publikum. Jeho kyberpunkové romány The Snow Crash a The Diamond Age se již stačily stát kultovními tituly a podobný osud čeká zřejmě i jeho nový román Cryptonomicon, příběh

o konspiraci a šifrování, který i přes nevelkou příměs fantastiky zaujal i SF fanoušky. Stephenson navazuje na onu vzácnou lemovskou tradici inženýrsko-filozofující science fiction, která kromě požitku z četby stimuluje zároveň i mozkové závitky a neztrácí kontakt se skutečným světem lidského poznání.